

N:o 54.

Ank. till Riksd. Kansl. den 1 Maj 1882, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till § 13 i förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 April 1866.

Lag-Utskottet har från Första Kammaren fått till sig hänvisad en af Herr *O. M. Björnstjerna* afgifven motion, N:o 21, af följande lydelse:

»I underdånig skrifvelse af den 7 November 1863 framstälde Rikets Ständer begäran om vissa förändringar i lagstiftningen rörande jords eller lägenhets afstående för allmänt behof. Närmaste anledningen härtill gafs genom en motion i Bondeståndet af Nils Andersson från Vermlands län, med tillägg af Sven Rosenberg, åsyftande att minska expropriationskostnaden vid statens jernvägsbyggnader.

»Med anledning af denna underdåniga skrifvelse afläts till näst-påföljande riksdag en Kongl. proposition med förslag till ny expropriationslag, hvilken, sedan den blifvit af Rikets Ständer antagen och af Kongl. Maj:t fastställd, ännu är i gällande kraft under benämning: Kongl. Maj:ts förnyade nådiga förordning angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof af den 14 April 1866.

»I denna förordning finnas intagna alla de förändringar Rikets Ständer i ofvan åberopade underdåniga skrifvelse af den 7 November 1863 förklarar sig för sin del hafva antagit, med undantag blott af andra momentet i § 13 så lydande:

»Skall endast del af jord eller lägenhet afträdas och uppkommer för återstoden synnerlig vinst, i följd af den afsedda anläggningen, då skall sådant vid ersättningens bestämmande i beräkning tagas.

»Med afseende härå anföres i den underdåniga skrifvelsen, bland annat: »Vidare synes ock en oskäligen vinst kunna i det fall, att endast en del af jord eller lägenhet afstås, beredas den till ersättning berättigade, om nemligen ersättningen bestämmes utan tillbörligt afseende å den särskilda fördel, som genom det beslutade arbetets utförande skulle kunna uppkomma för den återstående delen. Ledes t. ex. en kanal genom en vattensjuk mark, kan derigenom beredas egaren eller innehafvaren ett förut saknad tillfälle till markens uppodling och han såmedelst erhålla af anläggningen en fördel, måhända i värde mångdubbelt öfverstigande den förlust, han genom afstående af en del af marken fått vidkännas. Likaså kan, om egaren fått afstå jord för anläggande af torg, hamnplats, jernvägsstation eller annat dylikt, återstoden genom sitt läge derinvid blifva användbarare än förut till byggnads- eller upplagsplats m. m. och i följd deraf vinna ett betydligt förökadt värde.»

»I det inom Justitiedepartementet utarbetade förslag till den nya förordningen hade detta moment bibehållits med en något förändrad formulering, så att orden »synnerlig vinst i följd af den afsedda anläggningen» blifvit utbytta mot »annan vinst än som med anläggningen i allmänhet åsyftad är», men på grund af anmärkningar i Högsta domstolen, af tre bland sju närvarande ledamöter, blef momentet ur förordningen uteslutet, hvarvid dock Hans Excellens dåvarande Justitiedepartementets ministern, vid föredragningen i Statsrådet, förklarade sig för sin del »icke finna annat än att ett så inskränkt medgifvande i den riktning Rikets Ständer åsyftat, som det förslaget innehåller, kunde utan orättvisa ske.»

»Under de år, som sedan dess förflutit, torde emellertid behovet af en liknande föreskrift hafva blifvit allt mer ådagalagdt. Utan tvifvel hade kostnaden för jernvägsanläggningarne kunnat, utan någon obillighet mot jordinnehafvarne, i ej ringa mån förminska, om en sådan bestämmelse varit gällande, då, om än flerstädes den för desamma behöfliga mark frikostigt afståtts utan eller mot ringa ersättning, detta långt ifrån alltid varit händelsen, utan jordegaren ofta, med stöd af gällande lag, till fullo utkräft sin rätt att låta sig betala med högsta i orten gällande belopp för afträdd jord, förutom ersättning för skada och intrång, allt utan afdrag för de fördelar han genom anläggning-

gen vunne och den ofta högst betydliga värdeförhöjning, som derigenom tillskyndades hans egendom.

»I städerna gör sig saknaden af en dylik bestämmelse än mer känbar sedan, med de nya kommunallagarna, en långt större och särdeles glädjande lifaktighet der uppstått, hvilken i många fall medfört förbättringar och försköningar, hvarom man förr knappast kunnat göra sig förhoppning. Nya stadsplaner hafva äfven blifvit för hela riket fastställda, hvilkas utförande ofta nödvändiggör ganska betydliga expropriationer, men som under nuvarande förhållanden i hög grad försvåras genom öfverdrifna expropriationskostnader.

»Några exempel härpå torde ej behöfva anföras, då allmänt känt lärer vara, hurusom icke blott i Stockholm, utan äfven i andra större städer tomtvärdet hastigt stiger i de trakter, der nya öppna platser, planteringar eller större gator m. m. på stadens bekostnad utföras, till följd hvaraf den behöfliga jorden för dylika anläggningar i högst väsentlig mån för det allmänna måste fördyras, när, enligt nu gällande lag, densamma skall lösas efter *högst* gällande pris och derutöfver ersättning bestämmas, äfven till *högsta* belopp, för skada och intrång, som genom anläggningen kan förorsakas »egaren eller annan», allt utan afseende å de stundom vida öfvervägande fördelar, som på samma gång kunna dem derigenom tillskyndas och måhända medföra flerfaldt ökad värde å deras återstående i närheten belägna egendom.

»De för städernas sundhet, välmåga eller utveckling nödvändigaste förbättringar kunna således omintetgöras eller lång tid fördröjas, endast för att på det allmännas bekostnad bereda några spekulanter en oskäligen vinst.

»Önska vi se våra städer och i främsta rummet vår vackra hufvudstad framskrida något så när i jembredd med utlandets, måste vi göra detta möjligt genom att bereda dem liknande lättnader vid nödvändiga expropriationer, hvilket nu icke är händelsen. Ett väsentligt steg i denna riktning skulle vara antagandet af ett sådant tillägg i expropriationslagen, som vid 1863 års riksdag af alla fyra stånden beslöts.

»Någon farhåga torde ej behöfva hysas att jordafträderen skall blifva obilligt lidande genom nämndens utslag, äfven i de fall, då, med afseende å de fördelar honom tillskyndas, hans ersättning blifver mindre rundlig än för närvarande, då erfarenheten tillräckligt ådagalagt att expropriationsnämnder i regeln, och detta med rätta, fästa större afseende vid att den enskildes rätt ej trädes för nära än vid det allmännas fördel. Snarare lärer kunna motses att den för oss främmande före-

skriften skulle, åtminstone intill dess vi hunnit vänja oss vid densamma, blifva temligen betydelselös.

»På grund af hvad anfördt blifvit får jag vördsamt hemställa att Riksdagen ville för sin del besluta,

»att § 13 i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning af den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof skall erhålla ett nytt moment, hufvudsakligen af följande lydelse:

»Skall endast del af jord eller lägenhet afträdas och uppkommer för återstoden synnerlig vinst i följd af den afsedda anläggningen, då skall sådant vid ersättningsens bestämmande i beräkning tagas»

---

§ 13 i förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 April 1866, till hvilken § enligt motionärens förslag ofvanstående tillägg skulle göras, lyder för närvarande sålunda:

»Då jord eller lägenhet afstås skall, uppskatte Nämnden i penningar såväl jorden eller lägenheten efter hvad jord eller lägenhet af lika beskaffenhet och godhet i orten högst gäller, som ock särskildt, till högsta skäligen belopp, den skada, annan än egaren genom jordens eller lägenhetens afstående lider, allt med afseende på tiden för afträdadet. Uppkommer, genom begagnandet af jord eller lägenhet för allmänt behof, skada för egaren eller annan, och är sådan skada ej beräknad i det belopp, som, enligt hvad ofvan stadgadt är, bestämdt blifvit, då skall ock ersättning derför bestämmas till högsta belopp, hvartill skadan skäligen skattas må.

»I det fall att endast ersättning för intrång eger rum, uppskatte Nämnden i penningar till högsta skäligen belopp den skada, som genom intrånget förorsakas. Är af Rätten stadgadt, att ersättningen skall utgå i årlig afgift, rätte Nämnden uppskattningen derefter; och bör i detta fall ersättning bestämmas särskildt för det intrång, sjelfva anläggningen medför, och särskildt för det, som sker genom inrättningsens skötsel och drift.

»Är fråga om flera lägenheter, som tillhöra särskilda egare, varde ersättningen bestämd särskildt för hvardera.»

Frågan om de grunder, efter hvilka, vid expropriation, ersättningen skall bestämmas, hör till de mest svårösta, så snart man söker utföra dessa grunder något i detalj. Lagstiftarne hafva ock häraf för-

anledts att endast i några allmänna drag angifva dessa grunder samt att åt tillämpningen i de särskilda förekommande fallen lemna ett mycket vidsträckt utrymme, hvadan ock pröfningen om ersättnings belopp i allmänhet lemnats åt särskild nämnd.

Men äfven om de sålunda uppställda allmänna grunder hafva skiljaktiga meningar uttalats och äfven gjort sig i lagstiftningen gällande. Så är äfven förhållandet med den nu föreliggande principfrågan, huruvida, då endast del af jord eller lägenhet afträdes, vid bestämmande af ersättnings belopp den vinst, som, vare sig genom sjelfva den anläggning, hvarför expropriationen eger rum, eller genom inrättningens skötsel och drift, må för den återstående, icke exproprierade delen uppstå, skall afräknas eller ej.

I detta hänseende kunna expropriationslagarne hänföras till tvenne olika grupper, af hvilka den ena i större eller mindre utsträckning medgifver sådant afdrag, men den andra deremot icke.

Till den första gruppen hör den *franska* »loi sur l'expropriation pour cause d'utilité publique» af den 3 Maj 1841, som i sin artikel 51 stadgar, att, om utförandet af de allmänna arbeten, för hvilka expropriationen sker, anses åstadkomma en omedelbar och särskild värdeförhöjning (»une augmentation de valeur immédiate et spéciale») för den återstående delen af egendomen, denna förhöjning skall komma i betraktande vid bestämmande af ersättnings belopp. Detta stadgande har vunnit efterföljd i den *italienska* expropriationslagen af den 25 Juni 1865, § 41. Äfven i *Nordamerikas Förenta Stater* antages i allmänhet, att sådant afdrag kan ega rum; dock innehålla grundlagarne för tre stater (för Alabama, XIII, § 5; för Iowa, I, § 18 samt för Ohio, I, § 19) obetingadt förbud mot hvarje afdrag vid expropriation. Expropriationslagen för det *Schweiziska Edsförbundet* af den 1 Maj 1850 tillåter afdrag endast i det fall, att afståendet af en del af egendomen förorsakar, att den återstående delen blifver fri från ett servitut. Den *danska* rättspraxis lär, vid tillämpningen af de många särskilda förordningar, som i Danmark ordna rätten till expropriation, tillåta afdrag, ehuru uttrycklig bestämmelse derom endast förekommer uti *en* af dessa författningar, nemligen Lov indeholdende nogle Foreskrifter om Gader, Veie og Vandløb i Kjöbenhavn af den 14 December 1857, § 10. I *Norge* har Lov ang. Veivæsenet, den 15 September 1851, § 26, foreskrifvit, att vid uppskattning af skada å jord billig hänsyn skall tagas dertill, huruvida jordegaren, hvad honom särskildt vidkommer, erhåller större eller mindre nytta af den väg, som anlägges; och detta stadgande har, genom Lov indeholdende Bestemmelser angaaende Jernveie

til almindelig Afbenyttelse den 7 September 1854, § 2, samt Lov om tvungen Afstaelse af Grund til Gaardsveie paa Landet den 17 Juni 1869, § 2, gjorts gällande i fråga om ersättning för afstående af jord till jernbanor och enskilda gårdsvägar på landet.

Den rätta betydelsen af nu anförda stadganden är emellertid icke fullt klar. Ett stadgande om afdrag kan nemligen uppfattas *antingen* så, att i alla händelser värdet å den afstådda delen skall ofkortadt utgå, och afdraget endast kunna ega rum från *det* ersättningsbelopp, som skolat utgå för olägenhet och intrång *å den återstående*, icke exproprierade, *delen, eller ock* så, att afdraget *kan* ske äfven från det vid uppskattningen beräknade ersättningsbeloppet för den afstådda delen. För den förra meningen har Frankrikes kassationsdomstol och åtskilliga nordamerikanska domstolar uttalat sig. Medgifver man principiellt, att afdrag må ske, torde öfvervägande skäl tala för den senare uppfattningen. Denna har ock blifvit uttryckligen godkänd i den nyare franska lagstiftningen.

Till den andra gruppen hör den *finska* förordningen angående skyldighet för egare eller innehafvare af jord att emot ersättning upplåta mark för allmänt behof den 12 December 1864, hvilken lag i § 4 innehåller bestämmelse, att, »kan det företag, för hvars skull mark afstås, för afträdaren sjelf medföra nytta, får dock ej derföre något afdrag från den honom tillkommande lösen ega rum.» I *Tyska riket* är samma uppfattning herskande, ty såväl den nu gällande preussiska Gesetz über die Enteignung von Grundeigenthum af den 11 Juni 1874, som öfriga tyska expropriationslagar tillägga, med ett par undantag, egaren ersättning utan sådant afdrag. Hvarken i *engelsk* lagstiftning eller hithörande litteratur läser spår förefinnas, att afdrag göres eller anses tillåtligt.

Motionären vill nu, att i vår expropriationslagstiftning skall införas bestämmelse om dylikt afdrag, så att, om endast del af jord eller lägenhet skall afträdas och för återstoden *synnerlig vinst* uppkommer i följd af den afsedda anläggningen, sådant skall vid ersättningens bestämmande i beräkning tagas.

En dylik bestämmelse synes Utskottet vara allt för sväfvande och till och med i vissa fall kunna tolkas såsom gående längre i fråga om afdrag än den franska lagen, som endast talar om afdrag för *omedelbar* och *särskild* värdeförhöjning å den återstående egendomen. Ej heller är med denna formulering fullt tydligt uttryckt, *hurvida* den förutsatta »synnerliga» vinsten för återstoden af egendomen måste vara af *annan* beskaffenhet, än den vinst, som i allmänhet med företaget

afses, och som tillgodokommer äfven andra fastigheter i trakten, eller om det är nog, att vinsten i synnerlig grad kommer den återstående egendomen till del utan afseende derå, att lika beskaffad vinst jemväl i synnerlig grad uppstår äfven för andra egendomar, beträffande hvilka, då någon del af dem i och för anläggningen icke behöfver expropriaras, egarne skörda vinsten utan motsvarande uppföring, eller slutligen, om vinsten väl kan för egendomen i fråga vara af samma beskaffenhet, som vinsten af företaget i allmänhet eller som vinsten deraf för andra fastigheter i trakten, men måste, för att kunna berättiga till afdrag, i långt större grad tillfalla fastigheten i fråga än andra fastigheter i trakten. Såsom exempel på de mångahanda vanskliga spörsmål, hvartill en bestämmelse i dylik riktning kan leda, må anföras, hurusom i Norge genom dom af Höieste Ret den 20 Juni 1874 blifvit afgjordt, att en person, som vid anläggningen af en jernväg måst afstå en del af sin egendom till station, icke i följd af ofvan anmärkta s. k. Veilov af den 15 September 1851, § 20, jemförd med Jernbaneloven af den 7 September 1854, § 2, var skyldig att medgifva afdrag för den fördel, som det (för samfärdseln med andra) medförde att hafva station i sin närhet ej heller för förmänen, att hans fastighet komme att ligga omedelbart vid stationen, utan att afdrag endast finge ske för sådana fördelar, som att kunna hålla jernbanhotell eller sälja tomter till de af jernbanestationens närhet framkallade byggnadsföretag.

Utskottet vill medgifva, att förhållandena uti ifrågavarande hänseende ställa sig något olika vid regleringen af hela stadsdelar i större städer. För dylika regleringar måste plan på förhand uppgöras och fastställas, och beräkningen på den kommande expropriationen alstrar hvarjehanda spekulationer å vinst på kommunens bekostnad. Hänsynen härtill har ock i de andra skandinaviska landen föranledt särskilda bestämmelser för dessa förhållanden.

Så stadgas i ofvan nämnda Lov indeholdende nogle Forskrifter om Gader, Veie og Vandløb i Kjöbenhavn den 14 December 1857, § 10, att vederbörande kommission för ersättningsbestämmande »har att uppskatta ifrågakommande vägsträckningar, tomter och byggnader till verkliga värdet i handel och vandel,» men att »vid fastställande af ersättningen skall derifrån afdragas den förhöjning i värde, som den återstående egendomen anses erhålla.» »Till följd häraf kan ersättning för afståendet till och med komma att helt och hållet bortfalla, när den af kommunen träffade anstalt af kommissionen anses medföra större fördel för egarne, än värdet å det afstådda utgör. När plats afstås till utvidgande af redan befintliga gator och vägar, skall särskild hänsyn

tagas dels till den större byggnadsfrihet, egaren härigenom kan erhålla, dels dertill, om den ifrågavarande egendomens utsträckning är så stor, att egendomen äfven efter afståendet lemnar tillfälle till samma användning som förut, och om egendomens sträckning längs gata eller väg icke förminskas genom afståendet, så att den afstådda marken på grund häraf blott kan anses såsom mindre värdefull bakmark» (= »Baggrund»).

Så innehåller ock Loven om Byggningsväsenet i Christiania den 5 Juni 1875 i § 9, att i hvarje tillfälle, då mark till anläggning eller utvidgning af gata, väg eller offentlig plats blir föremål för afstående efter värdering, skola värderingsmännen taga hänsyn till den nytta, som äfven markens egare kommer att hafva af anläggningen eller utvidgningen, och att som följd häraf ersättning för afståendet till och med kan helt och hållet bortfalla, när denna nytta anses uppväga värdet å det afstådda. Denna bestämmelse har genom Lov den 26 Maj 1877, indeholdende Tillæg til Lov angaaende Byggningsväsenet af den 6 September 1845, § 4, blifvit gällande beträffande afstående af mark till nya gator och platser eller utvidgning af äldre sådana i de städer, som lyda under nämnda allmänna byggnadslag.

Grunden till dessa bestämmelser torde emellertid kunna sökas deri, att eganderätten i dess fulla utsträckning till gator o. s. v. icke anses tillhöra kommunen, hvarföre ock byggningslovene for Throndhjem af den 12 Juni 1869, § 6, för Bergen af den 5 Maj 1875, § 3, och för Christiania af den 5 Juni 1875, § 8, samt för öfriga norska städer ofvannämnda lag af den 26 Maj 1877, § 3, innehålla stadgande, att, när ny gata anlägges, egaren af hvarje tillstötande bebyggd tomt, skall, om han eger den till gatan behöfliga mark, utan ersättning utlägga densamma till hel gatubredd, så framt han eger tomterna på båda sidor, men till half gatubredd, så framt han blott eger tomt på den ena sidan.

Skulle nu äfven hos oss några likartade bestämmelser vara erforderliga beträffande hufvudstaden eller några få af de största städerna — hvarom Utskottet icke finner sig föranlåtet att, på grund af nu föreliggande motion, ingå i någon närmare granskning — så borde dock i alla händelser dessa bestämmelser hafva karakteren af *undantags*bestämmelser från de allmänna reglerna för expropriation. Det bör då ock endast kunna vara ett påvisadt, särdeles trängande behof, som skall kunna föranleda deras meddelande, ty all speciallagstiftning på området för de allmänna privaträttsliga rättigheterna är i och för sig betänklig.

Motionären har erinrat derom, att den bestämmelse, han föreslår, är hemtad ur Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 7 November

1863, samt om de förhandlingar, som i frågan egde rum och som för-
anledde bestämmelsens uteslutande ur 1866 års förordning. Med an-
ledning häraf vill Utskottet, till ytterligare stöd för sin mening, här
anföra de skäl, som i Högsta Domstolen anfördes mot ett stadgande i
nu föreslaget syfte. En ledamot anförde:

»I de länder, der någon ersättningstillökning med 50 procent, eller
mindre, icke består den, som för allmänt behof måste afträda sin fa-
stighet (se t. ex. Finska expropriationslagen af den 12 Dec. 1864), hyllas
gemenligen den princip, att ifall det företag, för hvars skull mark afstås,
kan för afträdaren sjelf medföra nytta, får dock icke något afdrag för
den honom tillkommande lösen ega rum. Gillas denna grundsats, så
är det nödigt att den i lagen tydiligen uttryckes.

»För det fall att endast *en del* af jord eller lägenhet afstås, hade
Ständerna i sin underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 7 No-
vember 1863 föreslagit, att om för återstoden uppkomme synnerlig vinst
i följd af den afsedda anläggningen, sådant skulle vid ersättningens be-
stämmande tagas i beräkning. Således om egaren fått afstå jord för
anläggande af t. ex. jernvägsstation, men återstoden af hans mark, genom
sitt läge derinvid, blefve användbarare än förut till upplagsplats, maga-
siners uppförande o. d., skulle det sålunda vunna betydligt ökade värdet
tagas i beräkning. Det nu remitterade förslaget innehåller deremot i
13 § det stadgande, att ett slikt ökad värde icke får beräknas utan i
det fall, att för återstoden uppkommer »omedelbart genom den afsedda
anläggningen *annan vinst* än som *med anläggningen i allmänhet åsyftad*
är.» Det förefaller mig ej rätt tydligt huruvida, enligt det remitterade
förslaget, det i nyss återopade exempel afsedda ökade värdet, hvilket
för återstoden uppkomme genom *belägenheten invid jernvägsstation*, finge
tagas i beräkning eller icke; — huruvida Ständernas åsigt i detta fall
är i förslaget adopterad, eller fastmera den förstnämnda i t. ex. Finska
expropriationslagen uttryckta princip.

»Onekligen är det svårt att uppställa regler för expropriationsvär-
deringen; man ser någon gång andra länders lagstiftning i ämnet åt-
nöja sig med att, jemte uttryckande af nyssnämnda allmänna grundsats,
gifva följande stadgande: att nemligen för hvad till allmänt gagn af-
trädes, ersättning bör bestämmas efter gångbart pris å orten, samt med
afseende på de inkomster och fördelar, egaren kunnat af det afträdda
i detsamma då varande skick bereda sig; men att, om godtgörelse yrkas
efter *annan* beräkningsgrund, må äfven derå billigt afseende fästas.

»Utän tvifvel kunde dessa enkla regler blifva lika tillräckliga för
en väl sammansatt expropriationsnämnd, som tillfredsställande billig-

hetens fordringar. Men finner man specificering i denna del oundgänglig, och isynnerhet om man i afseende på den nytta, som till följd af expropriationens ändamål kan uppkomma för den mark, hvilken egaren får behålla, vill gå denne så nära som möjligt vid uppskattning af den jord han måste afstå, så är nödigt stadga, att i behörigt öfvervägande tages ej blott den vinst, som för honom genom anläggningen uppkommer, samt de olägenheter, som förut vidlådade hans jord, men nu försvinna (»lucrum emergens» och »damnum cessans») utan jemväl den fördel, hvilken för honom upphör, och den skada, som för honom uppstår (»lucrum cessans» och »damnum emergens») — t. ex., för att förtydliga sistnämnda alternativ, den fördel, som han förlorar dymedelst, att han måste afträda en lägenhet, der han, vid flera vägars sammanstötande, idkat en indräktig handel eller annan näring, eller den skada, som för honom uppstår dymedelst att hans sammanhängande åkerjord blifver sönderdelad af en jernväg eller en bred kanal.»

En annan ledamot, med hvilken en tredje förenade sig, yttrade:

»Det i förslagets 13 § 2 mom. nu intagna stadgande att, vid expropriation af del utaf jord eller lägenhet, den i vissa fall för återstoden uppkommande vinst skall vid ersättningens bestämmande tagas i beräkning, kan jag, för min del, icke biträda, hufvudsakligen af skäl att den, som mot sin vilja tvingas att afstå sin egendom, måste vara berättigad att genast få kontant ersättning för fulla värdet af hvad som afträdes, vare sig att detta utgör hela eller blott en del af egendomen; och frågan huruvida en sådan jordegare, oftast ej i större mån än orubade grannar, kan af företaget tillskyndas någon särskild vinst, anser jag ej böra hafva ringaste inflytande på löseskillingens belopp, särdeles som en slik vinst, fastän sannolikt i de flesta fall rikeligen förespeglad, likväl ofta nog torde i sjelfva verket blifva ganska ringa och dessutom beroende på enskildt tycke.

»Jag tänker mig t. ex. en tomtegrare i stad, hvilken för ett torgs anläggande måste afstå en del af sin tomt. På återstoden af tomten är uppfördt ett hus, som af egaren ensam bebos. Genom det blifvande torgets närhet torde nämnden, enligt ifrågavarande förslag, anse det qvarvarande huset komma att tillskyndas sådan vinst, att exempelvis hälften af rätta ersättningsbeloppet för den lösta tomtdelen afdrages; men egaren, som vill bo kvar i sitt hus och måhända ej lika högt uppskattar granskapet af ett först flera år derefter ordnad torg, får derigenom ej ringaste högre inkomst af sitt hus; och enda utvägen för honom att komma i åtnjutande af den innehållna hälften af värdet utaf hvad honom frångått blir således den, att lemna sin bostad och söka

realisera äfven återstående delen af gården, som möjligen för honom egt ett helt annat värde än det materiella.

»Ett ytterligare skäl för min ofvan uttalade åsigt synes äfven ligga deruti, att, enligt förslaget, blott fulla värdet, ej såsom hittills hälften derutöfver, skall lemnas såsom ersättning för exproprierad jord; och skulle jag för min del önska att, till förekommande af all tvetydighet, i förordningen bestämdt uttrycktes, att vid värderingen af del utaf jord eller lägenhet, som skulle afträdas, för återstoden möjligen uppkommande vinst icke finge tagas i beräkning.»

Utskottet vill ytterligare endast tillägga, att den svenska rättsuppfattningen i allmänhet visat sig synnerligen mån att skydda den enskildes privata egendom mot statens och det allmännas öfvermäktiga anspråk; och att om, när enskild rätt måste vika för allmänt väl och sålunda expropriation medgifves, man förr, vid ersättnings bestämmande, gått för långt, då man tillerkände ersättning med fulla värdet och hälften derutöfver, man dock nu, sedan nämnda tillökning å ersättningen i och med 1866 års förordning upphört, icke torde böra i samma riktning gå ett steg längre genom att å ersättning för afstådd del af fastighet medgifva afdrag, motsvarande den synnerliga vinst, som för återstoden kan uppkomma i följd af den afsedda anläggningen — en vinst, för hvars rätta uppskattande i sjelfva verket endast framtiden kan gifva den nödiga ledningen och som kan blifva likaväl tillfällig som varaktig.

På grund af det anförda får Utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 Maj 1882.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herrar *Bergström* och *Åbergsson*:

»Med hänsyn till de särskilda förhållanden, som ega rum vid expropriation för utläggande af torg och gator i stad, hemställa vi, att Riksdagen måtte besluta följande tillägg till 13 § i Kongl. Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof:

Skall del af tomt afstås till torg eller gata i stad och uppkommer för tomtens återstående del synnerlig vinst i följd af torgets eller gatans utläggande, då skall sådant vid ersättnings bestämmande i beräkning tagas.»

af Herr *Samzelius*; samt

af Herr *Johannes Jonson*, mot vissa delar af den utaf Utskottet begagnade motivering.

Herrar *Magnus Jonsson* och *Smedberg* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
